on.

Deductio (krótka a prawdziwa) damnorum z różnej monety, która teraz w Koronie Polskiej bieżą etc a. 1661.

KROTKA

A Prawdziwa

DEDUCTIO

Damnorum z rozney Monetey ktora teraz w Koronie Polskiey bią a mianowicie z Nowych ſzelągow Miedzianych emanantium.

Przytym gruntowna Refutatia Polskiego ſcriptu ktorego Tytuł jeſt Informatia względem ſzelągow.

Przes Wiernego Patriotę Pruskiego Slachcicowi Koronnemu podana.

ANNO 1661.

[Gdańsk, Rhete]?

NA Oſtatney Commiſsiey Warzawskiey o Menicę w Roku 1659. odprawioney, ſtaneło, ze dwa Milliony Miedzianych ſzeliagow, jeden dła korony drugi dła Wielkiego Xięſtwa Litewskiego miały bydz bité. Gdzie na owczas od tamze zgromadzonych Proceribus Regni, tak Jé Mci Panu Posłowy Brandeburskiemu, jake y Posłom Miaſta Gdanska, ta per expreſſum & iteratis vicibus była dana Declaratiá, ze te ſzelagi merè intra complexum Regni & Magni Ducatus Lithvaniæ zoſtac ſię miałÿ y Ziemiom Pruskim nie bidz obtrudẘane albo do nich przewozoné.

Takze y to ſtanęlo Concluſum, ze na potym Orty miały bydz büte, po trzydziesci ſztuk na Grzywnę, w ſobie majæe fein ſilbru dzieſięc lotow, dwanascié denarow.

Insze zas pomnieyſze ze ſrebrem ligatæ ſortes, jako ſzuſtaki, Troja ki połtoraki y groſze, calie nie miały bydz robione: Co wszyſtko, a mianowicié expreſſam

preſſam declarationem. *Ich* M. M. P. P. Proceres, qvi illi Commiſsioni interfuerunt vel potius præfuerunt *przypomniec ſobie moga.*

Więc ze temu wſzyſtkemu dosc się nie ſtało, ſame privatum commodum *niektoryck* Privatorum, inculpandum, *ktorzy* rem Monetariam *w Koronie* ad tam déperditum *przywiedli* ſtatum, *ze ta ſzkoda ktora u Obiwatelow tey Koronny pociawszy od Naywiſzego asz do Naymnieyſzego nie ochybné ſwoje bierze* incrementa, *do oſtatney onych przywiedzie ruiny, y dzieſzięc razy większey, nizeli woyna ſama.*

Co aby tanto manifeſtius *kozdemu* ad oculum *byłopokazano, potrzeba przez wſzyſtkie* ſortes *Menicy, ktore teras w Koronie bité sa,* in ſpecie *przechodzic, y jako wielie zguby* in qvalibet *ieſt ſorte, według prawdziewey uczynoney proby, pokazac: A ma bydz poczatek* de iſtis ſpeciebꝰ, *ktore ze ſrebrē* ligatæ ſunt.

Co się tknie Ortow były przed zwysz mianowana Commiſsia według przeſzłego J. Mci. P. Podskarbiego Koronnego ordinansu, privatim *Arendarzowy Menicey danego, tak robione, ze 32. sztuk na jednę wyſzło grzywnę, a Grzywna nie miała więci feinſilbru tylko dzieſięc lotow czterech denarow. Lubo tedy twierdzic nie mozem, ze te Orty po skaczoney Commiſsiey w koronie bite ſa, tedy jednak to pewna ieſt ze takowych Ortow jako na Commiſsiey*

uſta-

uſtawiono po 30. ſztuk na grzywnę, dzieſięc lotow y 12. denarow, do tey godziney in apricum *nie przyszły, owszem to poſtrzezono ze te w ſzrocie y ziarnie lichze orty, im daliey tym więcey znayduia ſię, skad pewna ieſt* præſumptia, *ze takwego bicia orty, przez niektore Privatne ludzie tajemnie przeſzłym ſtarem ſtemplem ſa robione, y powoliey podtykane.*

Te zas Orty ktore pod czas Woyny w Xięſtwie Pruskim y we Gdansku bité ſa, maja ſrebra w grzywnie jedenaſcie lotow zupełna, według Commiſziey o Menice de Anno 1623. *y na jednę grzywne ſzrotowanych ieſt, trzydziesci ſztuk, a grzywna fein, wynoſi zło:* 26. gr. $5\frac{1}{2}$. E contra *zas w Nowych Polskich Ortach, ktorych wychodzi 32. ſztuk na grzywnę majac* $10\frac{1}{4}$. *lotow, wynoſi grzywna fein, na fl.* 30. *Co na grzywnę przeciwko Krolewieckich y Gdanskich Ortow rachujac, czyni differenciey fl.3 g.24.*$\frac{1}{2}$. facit pro cento *fl.15. g.27.*

A tak ten ktory ma ſto fl. nowych Polskich Ortow, piętnaſta fl. y 27. *g. mniey ma, w prawdziwym Valorze pieniędzi, nisz ten ktory ſto. fl.* poſſidet *Krolewieckich albo Gdanskich ortow. Ten tedy zysk tych fl.* 15. *g.* 27. *od ſta moze* allicere *Męncarzow, ze nietylko Talarow, alie Gdanskich y Krolewieckich Ortow, ztopia y przerobiá. Szuſtaki, Trojaki Połtoraki według declaratiey oſtatniey Commiſsiey o Menicę cale nie miały bydz bite, więc* in effectu *znaiduje ſię ze w*

Byd-

Pydgoszci y gdzie indziey w Koronnie ſzoſtakow w ſrogiey liczbie robiono, y tam y ſam roznie przewozono y wydano, z większym pozytkiem Mencarzow, a większa ſzkoda obiwatelow Koronnich, jako ſię to wſzyſtko w Ortach deducowało.

Starich ſzoſtakow jdzie 54. *ſztuk na jednę grzywnę a maja fein ſilbru* $7\frac{1}{2}$. *lotow, wichodzi grzywna fein fl* 24. *g.* $7\frac{1}{2}$.

Novich ſzoſtakow idze na grzywnę 58. *ſtuk a maja fein ſilbru tilko ſzeſc lotow, w tich grzywna fein wychodzy za fl.* 31. *y tak więcey niß ſtare fl.* 6. $22\frac{1}{2}$. *g.* Czyni pro Cento *fl.* 28. *g.* 3. *y* $13\frac{1}{2}$. *denarow, ktore Mencars na ſto pozyſkuie á obywatele koronni traca, zatym liepße ſa ſtare ßoſtaki großem jednem y piacia denarow, nizeli Nowe.*

Połtorakow, ktore do tad biorne y datne były, idzie 195. *ßtuk na grzywnę a maja fein ſilbru* $5\frac{13}{16}$. *lotow, wychodzi Grzywna fein po fl.* 26. *g.* 25. 3. *denarow.*

Teras w Koronie nowych robia pułtorakow, ktorych na grzywnę idzie $185\frac{5}{8}$. *ſtuk Wychodzi grzywna fein za fl.* 33.

A tak więcey nizeli drugie na fl. 6. *g.* 4. *denarow* 15.

Czyni pro Cento - - - fl. 25. *g* 20. *denarow* 2.

Więc nayw iękßa ßkoda ieſt inter ſortes cum argento ligatas, *w Troiakach, ktore niedawnego Czaſu w Koronie poczęto robie, y powoli miedzi ludzie roſtraśniono.* Z Experimentu *prawdziwcy Proby* conſtat, *ze Polſkie Trojaki, ktore do tad biorne y datne były, fein ſilbru w iedney Grzywnie maja ſiedem lotow, y jeſt tych w Grzywnie* 108. *ßtuk, wychodzi grzywna na fl.* 28. *g.* 18.

E contra Nowych Trojakow ktorych teras robya ieſt 145. *ßtuk w grzywnie, a maja fein ſilbru* 6. *lotow, wychodzi*

Grzywna fein na - - - fl. 38. *g.* 20.

I tak więcy niß ſtare na - - fl. 14. *g.* 2.

Czyni pro Cento - - - *fl.* 57. *g.* $\frac{5}{30}$.

To wßzyſtko dobrze uwazywßy, ſnadnie ſię conclusum *uczyni, ze w krotkiem bardzo czaſie nie tilko Talary ale y te przedtym bite Orty ßoſtaki, Trojaki y große,* penitus *ſię zgubia, przesmelcuja y w zle odmienia ſie ſpecies, oſobliwie w Szuſtaki y Trojaki, w ktorych pierwßych ieſt zguba Obiwatelom Koronnyn a zyſk Mencarzowy fl.* 28. *y wyęczy, w Trojakach zas* 57 *fl. od ſta fl. to jeſt przeciwko pierwßym Szuſtakomy Putorakom* reſpective *rachujac.*

Szkodę tę tak Publicum, jako y kazdy Privatus, poſtrzeſze, naprzod w Intratach y Prowentach. 2. *w zakupieniu kazdey rzeczy, ktora Publicum* pro conſervatione ſtatus, *á kazdy Privatus pro ſuſtentatione propria potrzebuie.*

Ktory przedtym Intraty 100. *fl. odbierał, teras kiedy*

kiedy mu ſię płaca ſtanie Novemi Szuſtakami, revera nie odbierze tylko fl. 75. Iezely Novemi Troiakami, weznie za 100. fl. tylko 43. y tak zawßę mniey pro re nata in aliis ſpecificatis ſortibus. *Gwoli czemu teß y Precia rerum de neceſſitate roſc mußa y gdzie ießcze Talary y inne przedtym zazywane dobre pieniężne ſortes, od ſmelcowania ſuperſunt, muſi tak tych iako y Czerwonych albo Węgierſkich złotych valor neceſſario wſtąpić, aß prawdziwemu valorowy nowey a złey monety, zrowni ſię. Czego wßyſtkich czaſow experientia, doſtatecznie pokazała, y iusz teras w Krakowie y w inßych Miaſtach Koronnych za Czerwony złoty 12. g. a za Talar 6. g. więcey dawaja, kiedy teraznieyßa w Koronie chca commutowac Moneta.*

A isż niektorzy rozumeja ze Precia rerum moga bydz przez ſtatuta & Conſtitutiones regułowane, tedy to ieſt erronea y na der abſurda opinio, poniewaß takowe ſtatuta y Conſtitutie rzecz niepodobna przywieſc do Obſervantiey, chyba zeby koronę Polſka y Incorporowane Provincie totaliter extra omne commerciū *zoſtawic chciano. Bo zaden kupiec tak głupim nie będzie, zeby za dobre towary złe znowu nazad miał wieſc pienadze, a w takowym kraju, ſwoie prowadzie Handle, gdzie zadnego pozytku, alie raczey nie uchybney pewney, ſpodziewac ſię ßkodcy.*

Co ſię tedy tak krotko deducowało, clare wydaie

na

na ſwiat, do iak wielkiey Koronna Polſka y Incorporowane Provincie, przez tęn Nowotna w koronie bita cum argento ligatis ſortibus *monetę, przychodzi ßkody, y moga ſię jeßczey wiele więcey* damna & præjudicia *pokazac, ktore na ten czas, ne* ſim prolixus ſubticeo. *Lecz to wßyſtko mniey ieſt przeciwko ſtraßney tey ßkodzie ßelągow Miedzianich pochodzacey, ktore teras* in tanta maxima copia *w Koronie robia, ze omał iuß nie wßyſtkie napełnili y oſiedli katy.*

Wprawdzie na zwyßi mianowaney Commiſſiey Roku 1659. pozwolono dwa milliony takowych bic ſzelagow abij Rze *poſpolita pewny zysk, ktorego na ten czas była* definitia, *ztad poniosła. Więc znayduje ſię ze takowe ſzelagi* intra complexum Regni *według częſtigęſtey daney declaratiey nie zoſtawaja, alie teſz, w ziemie Pruskie wprowadzone bywaja, Otwarzaja ſię teſz codzienne rozmayte* abuſus & præjudicia, *ktore wſzyſtkie, ze na przeſzłey Commiſſiey nie poſtrzezono, albo nie doſc uwazono, tym ſię excuſuie, ze taſz Commiſſia* feſtinanter *nieco odprawowała ſię.*

Przeto kazdemu ſzczerze zyczliwemu Synowy Oyczyznie, ktory commodum Rze: poſpolitey in genere, iako y tak wielie Millionow utczciwych y ſzczerych Obiwatelow Koronnych y Incorporowanych Provinciow do ſerca ſobie bierze, nikt za złe miec moze, kiedi nie

B *tylko*

tylko sam się oto stara jakoby tak wielkiey a prawie ostatney mogł uchodzic ruiny, ale y inszych wiernie y szczerze, przestrzega.

Osobliwa do tego daie ansam nie dawnego czasu passim divulgowany drukowany polski script, sub titulo INFORMATIA względem szelagow tak captiosé concipowany iakoby mogł nie wiadomym, in re aperta nebulas albo dym przed oczema czynić.

Co aby tanto exactius pokazało się potrzeba będzie na przod krotko deducować co za szkoda publicé & privatim z Miedzianych szelagow urasta.

Po wtore, Illatie te farbowane ktoremy Informator to swoje złe negotium koloruie y zastępuie, examinnowac y refutowac, przytym tesz, nie ktore wtracajace się absurda, wystawic.

Szkoda w tym summarie consistit, ze ten ktory sto fl. takowych Miedzianych nabędzie szelagow w prawdziwym Valorze więcey nie będzie miał jako 15. fl. a tak ze na sto fl. 85. straty iest. a zwłaszcza juxta propria praesupposita Informatoris, ktory osobliwie trzy rzeczy praesupponit. Na priod ze takowych polskich Miedzianych szelagow 150. sztuk na jednę idzie grzywnę, co concesso, gdysz przyznac musi ze takowe się znaiduia, lub potior pars daleko lekcieisza iest iack ktoryh po 160. 170. nawet y 180. sztuk na jednę wychodzi grzywnę, więc iako się rzekło conceditur, ze na grzywnę 150. sztuk się rachuje.

Pro secundo praesupponuie Informator ze 16. grzywien tak wielie czyni iak 8. funtow, lubo wiadomo iest ze jeden funt pultrzeciá lota y jeszcze nieco więcey wazy nisz dwié grzywnie, przeto y szesnascie grzywien nie więcy iest, jako pułosma funta. Więc y to praesuppositum onemu conceditur, tak jednak ze co w iedney grzywnie przeciwko jednemu funtowy więci ma, ze by to sobie za rozchod z Metaluw smelcowaniu rachował.

Pro tertio praesupponuie, z funt Miedzi po 15. g. musi bydz rachowany, gdysz valor miedzi w szestnastu grzywnach na 4. fl. kładzie, zkad ta iest conseqvetia ze ta miedz we 100. fl. polskich szelagow, wynosi 30. funtow po 15. g. czyni fl. 15. Do tego przyłozywszy co Informator, skarbowy przywłaszcza 36. fl. pro cento, więc y te speży na Menicę y insze rzeczy od sta fl. nay więcy 10. fl. 22. g. 9. den. co dosc accuraté y ogromno rach ujac, moze dowodnie dokazac, mianowicie Kiedy się jusz rozchod przedtym wytracił.

Zkad takowy się uczyni Comput.

Za Miedz na 100. fl. rachje się	fl. 15.-	
Skarb ma Pozytku - - -	fl. 36.-	
Spezy na Menicę - - -	fl. 10.- 22: 9:	
Summa	fl. 61.- 22: 9:	
Otrzymuie tedy Mencars na swoy zysk nad wszystkie unkoszty	fl. 38. - 7. 9.	
Summa	fl. 100. - -	

Zkad

Zkad jawnie patet, ze Mencars z tych ſzelagow więci lucratur niſz skarb, a co Skarb z tego ma, do zadney przysc moze comparatiey z tak nader wielka utrata tich fl. 85. na kazdym. 100. fl. ktora kazdy takowe pieniadze bieraci, na ſię przyiac muſi. Przyczym y to conſiderandum, ze przy tych dwuch Millionow na ktore tylko pozwolono, drugie tyle moga bydz bite, z ktorych skarb zadnego nie będzie miał pozytku. Oczym in ſubſeqventibus, przy Refutaciey Informaciey, fuſius tractabitur.

Jako tedy ze ſta fl. ſzielagow nie więcey tilko 15. fl. prawdziwego valoru miedzi reſtat, a tak 85. fl. w amiſtia idzie. Tak teſz conſeqventer kiedy by ieden Million ſzelagow juxta Valorem Miedzy z nowu miał bydz przydany w ktorem ieſt - - - 2500.

Centnar. Miedzi po 60. fl. przychodziłoby fl. 150000.
Ieſt ſtraty na jednim Millione - - fl. 850000.
Summ. fl. 1000000.
Na dwa Milliony ſtraty ieſt - - fl. 1700000.
Mencarze lucrātur na jednim Millione fl. 382500.
Na dwa Milliony . - - - - fl. 765000.

Zatym teras ſuper-eſt aby ta tak mianowana Informacia względem ſzelagow ktora nie dawnego czaſu przes Druk w Polſkim języku na ſwiat wyſzla, byla examinowana y te wniey zatajone abſurditates były odkryte.

Zrazu

Zrazu czyni Informator comparatia miedzi ſwedzkiemy ktore przez nie mały czas w Koronie brano y wydano, a teraznieyſzemy nowotnemy ſzelagami, y tego chce dokazac ze nie tylko nowe Polſkie z Miedzi ſielagi $40\frac{3}{5}$. fl. pro Cento liepsze niſz Swedskie, alie teſz ponie waſz Rzeczpoſpolita zadnego zyſku na Swedzkich Szelagach nie ma, tedy Polſkie Rzepoſpolitey 76. pro Cento mniey ſzkodliwe ſa jako Swedzkie.

Takowa to jeſt demonſtratia ze nie bez mała ztad apparet Autor, tego był mniemània, jakoby cała Polſka bez rozumu jeſt, y on to w nie w mowic moze coby jeno ſam chciał.

Præſupponuie ze Polſkich ſzelagow 150. ſtuk na grziwne, wychodzi y 50. g. czynia, a ze 16. grzywien

facit - - - - - - fl. 26. 20. g.
Za miedz rachowano - - fl. 4.
Zatim ſtraty - - - - fl. 22. 20. g.

To mu pozwoliwſzy jako ſam kładzie, apparebit ze według własnego jegosc præſuppoſito ten ktory w polſkich ſzelagach 26. fl. y g. 20. weznie, traci 22. fl. 20. g. a tak od 26. fl. 20. g. czterech fl. prawdziwego Valoru pro reſiduo otrzymuie.

E contra præſupponit ze Swedzkich ſzelagow in Numero 360. na grzywnę idzie, ktore 4. fl. efficiunt, majac w ſobie fein ſilbru 1. lot 3. den. w 16. Grzywnach

nach

nach takowych Swedzkich ſzelagach ktore czynia 64. fl. znayduje ſię fein ſilbru grzywna jedna y 3. lot:

Rachujac grzywnę po 24. fl. facit	fl. 28.	25.
Miedz czyni - - - - - - -	fl. 3.	20.
Facit	fl. 32.	5.
Ieſt tedy ſtraty - - - - - -	fl. 31.	25.
Summ.	fl. 64.	--

Co ſię tknie ſzrotow conceduiac Informatorowy ze 360. ſztuk ſzwedzkich ſzeliagow Grzywnę wynoſi, lecz Ziarna ſamego znayduje ſię, ze nie jeden lot 3. den. alie jeden lot $5\frac{1}{2}$. den. fein ſilbru w jedney grzywnie tych ſzelagow zawiera ſię, jako ſię napotym pokaze Alie dato, ze præſuppoſitum jego w ziarnie jeſt prawdziwe & concesſibile, tedi apparet ex ſupputatione ktora Informator ſom czynił, ze na 64. fl. Swedzkich ſzelagow nieco mniey iako połowica, zwlascza fl. 31. 25. g. traci ſię, a ze ten ktory bierze 64. fl. Szwedzkich ſzelagow, przecie prawdziwego Valoru tego Metallu doſtawa 32. fl. 5. g.

Daliey continuje Informator, Poniewaſz na 16. grzywnach Swiedzkich ſzeliagow 31. fl. 25. g. a na Polſkich Nowych 22. tilko y 20. g. ſtraty ieſt, ze mniey Zgubey ieſt 22. fl. 20. g. niſz 31. fl. 25. g.

To ieſt ſzczegulna, alie teſz przytym gruba Sophiſtica. Iawno jasnie jeſt ze ſtrata 31. fl. 25. g. więkſza jeſt. nizeli zguba 22. fl. 20. g. lecz ktoſz jeſt tak glupi albo taki proſtak, ktory by é contra pojac nie miał ze 4. fl. mniey jeſt niſz 32. fl. 5. g. we 26. fl. 20. g. polſkich tracę 22. fl. 20. g. a otrzymuję tylko 4. fl. ktore jeſzce nie czynia quartam partem tego co przed tym miałem.

E converſo juxta præſuppoſitum Informatoris, z ſzeſcidzieſiat y 4. fl. Szwedzkich ſzelagow ginie mi 31. fl. 25. g. a zoſtaje my 32. fl, 5. g. co przecię czyni trochę więci połowicey tego co przedtym miałem.

Ktoſz by tedy chciał wierzyc ze Polskie ſzeliagi, na ktorych więci niſz tres qvartas partes tracę, $40\frac{3}{4}$. partes lepzeſa, niſz Rygskie, na Ktorych y połowicey jeſzce my nie ginie. A ze mnieyſza jeſt ſzkoda kiedi ze 100. fl. 15. fl przymnie ſię zoſtaja, nisz kiedy ze 100. fl. jeſzce więccy jako pięddzieſiat fl. pro reſiduo otrzymuję?

Więc experiment prawdziwey probi, jako ſię przedtym krotko pokazało, daje to, ze Szwedzkie ſzelagi maja w grzywnie fein ſilbru, nie jeden lot tylko, y trzech denarow, alie jeden lot y $5\frac{1}{2}$. den. ktorey to probie w dalſzey deductiey tego co wizey mianowano, ſluczniey ſię folgugie, nizeli Informatoris niepewnemu præſuppoſito.

Kladzmyſz tedi tylko jeden lot 5. denarow dlia liepzey pewnoſci a czynmiſz takowy Comput.

360. ſztuk ſzwedzkich ſzeliagow czyni jednę Grzywnę y wydawaja ſię za 4. fl. fein ſilbru, jeſt w jedney grzyw-

grzywnie 1. *lot* 5. *denar.* *Czynia tedy* 16. *grwywny ſzwedzkich ſzelagow* 64. *fl. y maja w ſobie fein ſilbru* 1. *Grzywnę* 5. *lótow.*

Grzywna ſilbru albo ſrebra po 24. *fl. czyni*	*fl.* 31. 15.
Miedzi $6\frac{13}{16}$. ℔. *po* 15. *g.* - - - - -	*fl.* 3. 12.
Jeſt tedy ſtraty - - - - - -	*fl.* 29. 3.
	fl. 64. -

Szeſcnaſcié Grzywien Polskich ſzelagow juxta præſuppoſitum conceſſum Informatoris *wydawaja*

ſię za - - - - - - - -	*fl.* 26. 20.
w ktorych Miedzy ma bydz - -	*fl.* 4. -
Jeſt ſtraty - - - - - -	*fl.* 22. 20.

Uczyniwſzy tedy concluſum *jednego przeciw drugiemú, z nayduje ſię ze na* 64. *fl. Szwedzkich ſzelagow* $29\frac{1}{10}$. *fl. ſtraty ieſt, a na nowych midzianych ſzelagow* - - - - - - - - $54\frac{2}{5}$. *fl.*

Jesliſz tedy wiedzice chcemy, wiele, utræq; ſortis *ſzelagow na* 100. *fl. differenciey ieſt, tedy rachujac wedlug* præſuppoſitum informatoris *ze we* 100. *fl. polſckich ſzelagow* 30. ℔ *Miedzi, funt po* 15. *g. wynoſi* - - - - - - *fl.* 15. -

fl. 15.

We 100. *fl. ſzwedzkich ſzelagow wedlug* experimentu *prawdzywey probi ieſt fein ſilbru* 2. *Grzyw* 13. *denar.*

Grzywna po 24. *fl. czyni* - -	*fl.* 49. 6. $10\frac{1}{8}$.
Miedzi w nich ieſt - - -	*fl.* 5. 9. $6\frac{6}{8}$.
Sum.	*fl.* 54. 15. $16\frac{7}{8}$.

Teras niech ſię Informator *ſtara jezeli ktoremu kolwiek człowiekowy albo y wſzyſtkim liudziom perſvadowac moze, ze te ſzelagi na ktorich* 100. *fl. tracę* 85. *fl. lepſze ſa* $40\frac{3}{4}$. pro Cento, *niſz te na ktorych* 100. *tracę* præter, propter 46. *fl. Lecz okolo tego wſzyſtkiego*, per expreſſum præcuſtoditur, *ze ſię to* non ea intentione *dedukuje, jako by trzeba chwalic albo Szwedzkich approbowac ſzelagow, ktorich za zła trzeba æſtimowac monetę y extirpatia oney calic winſziowac, alie raczy ku temu ſię to przytacza koncowy, aby te* informes Informatoris coeqvationes & abſurdæ aſſertiones, *w klar mogli bydz pokazane.*

Informator circa ſuas nebulas ſuarùm abſurditatum *mieć chce, aby* inæqvalitatem juxta pondus, *a nie* juxta valorem *ſzukano. Co gdy by otrzymał wſziſtko by wygrał. Lecz kto jeſt takim Simpliciſta, aby niemiał* comprehēdere *ze wielka jeſt* inæqvalitas inter 16. Marcas puræ, putæ *Miedzi, ktora ſię tilko* 4. *fl. ſtoi z a* 16. *Grzywien w ktorich okrom Miedzi* 1. *grzywna* 6. *lotow fein ſilbru,* te æſtimantur 31. *fl.* 15. *g.*

Informator *chce* inſuper *deductia ſwoja oſobliwie ztym juſtificowac, ze skarb na* 100. *fl. polskich*

ſzelagow 36. pro Cento, a na Szwedzkich by namniey nie zyskuje. Więc juſz przedtym ſię pokazało, ze takowy pozytek zadney podpase muſi conſideraciey reſpectu tak ſtraßnie wielkiey ſzkodzey ktora z tak złey bardzo monetey privatim & publicè pochodzi, oczym nizey co wiencey ſię ma przypomniec.

Nie wſpomina tesz Informator aby ſłowkiem tych 38. fl. 7. g. 9. denarow ktorych Mencars na Kazdim 100. fl. takowich miedzianych ſzelagow nad wßyſtkie rei monetariæ expensa lucratur jako ſię przedtym rzetelnie pokazało.

Daliey zasadza ſię Informator natym, ze Srebro ktore in parva qvantitate, in parvis monetæ ſortibus cum Metallo ligatum bywa, odzielone bydz nie moze, jedno z unkosztami dalieko większemi nizeli jeſt valor ſrebra wnich będacego. Owßem ieſt tak ſtrácone jakogdy by kto wlał garniec dobrego winá do piętnaſtu garcy wody bo przez takowe wlanie winá, woda nie byłaby liepſia, ani ono wino juſz moglo by ſię odlaczyć od wody.

Jednak affirmuja ci ktorzy ſeparationem Metalli y ogniſtych robot doskonala maja experienta, ze nie nader wielky to kunszt ze ſta fl. ſzwedzkich ſzelagow 49. fl. 6. g. $10\frac{3}{8}$. denar. puri argenti ktore w nich ieſt, przes moc ognia oddzielic, a ze Informatoris ieſt ignorancicy iako częſto 200. albo 300. y więci grzywien

Metalla na oſobliwe posadziwsey ogniſko ſrebro od Metallu rozłaczyc moze. Wprawdziec na to unkoſtow potrzeba, więc ta quinta pars ſrebra, ktora się ſalvuie, ogromno rachuiaci ſupplere moze.

Simile, wina do wody pomießanego bynamniey non quadrat ad ligamentum metalli, bo ogien w oddzieleniu winà od wody zadna moc mieć nié moze, jako in diſſolutiene ſrebra od Miedzi, y gdyby to ſimile wazne bydz miało zadne by ſrebro od Metallu oddzielone bydz nie mogło, chocby æqualiter wiele albo ießce więcey ſrebra do Miedzi zsmelcowane było, bo jesczie się nikt taki znaliasł ktoryby mogł dwadźiescia ſtofow wina, ktore do 10. ſtofow wody wliàno, merè od wody ſeparować.

Ze teß Informator rozumie, ze z Szwedzkich ſzeliagow pozytek czyniony bydz nie moze, kiedy by te do Mynic oddano, więcey ſrebra przykładano z nych Pultoraki, große, albo inna monetę bito. Ktorey do opiniey ſwoiey dwie ratie daje. Naprzod jednę gdyz takowego Męcarza nie znaydzie ktoryby tanti był y mogł siedem albo osm Millionow ſzwedzkich ßelagow (bo takowa quantitatem præſupponuie ze do Korony wprowadzono) zakupie. Druga ze rzecz niepodobna zebrac tak wiele ſrebrà, aby, mogł ligare tantam copiam Metalli.

Lecz na to się opowiada 1: ze nie ieſt to de neceſſitate wßyſtkie Szwedskie ßelagi ktore w Koronnie ſa, oras zakupic, bo Męcarz tez nie wßyſtkie oras na ognisko do

oddzielenia założyc może, alie jako one po części przynoszą. *Więc* pro secundo, *może sein silbrem ktore ziedney partiey odzieli, znowu druga część szelągow* ligare, *na probę tę, ktora pultoraki albo grosze miec maja zaniescz, a tak pieniadze z pieniadzmi płacic, srebra zawsze znaleze, y powoli siedem albo osm Milionow (jezeli tego tak wiele iest) wyrobić.*

Przytacza Informator exempla *Cudzich Potentatow, mianowicie Krola Francuskiego ktory także ze szczery Miedzi Monetę dał robic. Ale dwie rzeczy około tego osobliwie connotowac potrzeba.* 1. *Ze nie snadnie taki znaydzie się kray, w ktorym by monetę* in tanta *bito* copia, *zeby ona znaczne wypłacic summy, alie dla tego samego ze* separata moneta *iest a ze ubogiemu Pospolstwu, ktore kilka halerzow tylko, na codzienna swoia potrzebuie potrzebę, tim się może wigodzic. Alie wiakim teras, Miedziane szelągi do zapłacenia w Polsce zazywaniu są,* experientia docet, *y jeszcze liepiey pokaze się, kiedy to wszystko co pod młotem iest zgotuie się. Wprawdzie we Swieciey bywaia tez płace miedzianemi pieniędzmi, alie te wszrotach zawsze tak wielie się stoia, ze choćby y kotły z tego dał robic zadney jednak z Miedzi nie iest utraty.* 2. *Znaydzie się to ze Miedzianey monetey ktore Krol Francusky dał bic czterech sztuk tak wiele płaci, jako Pultorak Polski, a tych iedna sztuka tak wiele wazy jako trzech Polskich Miedzianych szelągow, ma tedy ta Miedziana Francuska Moneta* 87½. ℔ *Miedzi w* 100. *fl. Rachuiac* ℔ *po* 15. *gr. facit* 43 *fl.* 22½ *g. Jest wielka* differētia *z ta teraznieysza Polska Miedziana moneta gdzie* 100. *fl.* 15. *tilko fl. Miedzi w sobie maja.*

Daliey udaie Informator *ze robięnie tych szelągow takowego cięzaru, iest madrze wynalezione, bo* non expedit *postronnym ludziom takowich robić do wprowadzenia w Koronę dlia ich cięzaru, gdyż względem szpezy na wprowadzenie Cudzoziemci zadnego nie będa mieli pozytku.*

Iako niekształtnie y smiesznie to jest, apparet *ztad co* Autor *sam udaje ze na osm Millionow Szwedzkich szelągow do Korony wozono w ktorich dwa, trochę mniey waza, jako jeden Polsky, a na* 100. *fl. tylko* 46. *fl. zysku jest, Ktory Cudzoziemiec tedy nie będzie się starał przynamniey polowicę* ad imitationem *nowych Polskich wprowadzie szelągow, na ktorych* 85. *fl.* Pro Cento *jest do pozyskania? Poniewasz tak wielkie* lucrum, *wozenie y insze szpezy sowicee nagradza.*

Przytym tesz osobliwie notandum *ze wprawdzie w Warszawie z Miedzi nowe szelągi biją, alie Miedz do nich nie daleko Gdanska* in Territorio Monasterii Olivens, *jakze na Slasku, pod Hamburkiem y Lubekiem jest wyrobiona, w partes podlugowate rznięta a przez* instrumenta *zelazne w okragle, formowana, opłatki. Jakze* notorium *iest ze takowych* in simili *okraglych opłatkow* in dicto Territorio *Olivens. wielie Centnarow wygotowano, y furmanamy do Warszawy wywo-*

wywozono. Takze tesz pewna iest wiadomosc ze przeszłego Roku. z Hamburku y Lubeka usq; ad 14. Feb. teraznieyszego Roku. 660. Centnarow, takowych opłatkow do Gdanska woda przyszło, ktore potym lądem do Warszawy wywozono Dokad ze Sląska takze tychze sroga rzecz przychodzi a to częscia w opłatkach, częscia w paski, ktore potym w Warsavie obrzezaia y na szeliągi bija. Przed kilka niedziel piętnascie fas wielkich sliwnych pełne takowych paskow Sląskich, ktore w Warszavie wyrzezano, wozem do Gdanska przywiezono, aby tam in confinys przesmelcowano, w nowe paski rzezano, znowu w opłatki obrzezano y do Warszawy zawozono.

Niech kazdy zdrowem rozumem uwazy jezeli Męncarze ktorzy w koronie znayduja się moga paski, opłatki. zdaleka lądem przywiesc, ba nimi tam y sam włoczyc się, a przecie wielki na tym miec pozytek, Jakze Cudzoziemci nie mieli by podjac się, gotowe bite szelągi do koroni w wiesc, , osobliwie kiedy skarbowy te 36. pro Cento nię oddadza, ale sobie na swoy pozytek otrzymuja.

A ta to iest consideratia gwoly czemu nie tak na pozytek ten respectowac potrzeba ktorego sobie Skarb z tych dwuch Millionow w Koronie bytych obiecuie, jako się trzeb a nie wypowiedzianey spodziwac skodey z tych millionow, ktore, tam intra qvam extra Regnum nad te dwa uchwalone Milliony robia na ostatnia zgubę Publici & Privatorum, y bez wszeliakiego pozytku Skarbowego. Przy-

Przydaie Informator ze okrom tego ciężsko jest nowe polkie szelągi imitowac, alie nie powieda ze jest niepodobno.

Bo naprzod, rationi consentaneum est, ze daleko snadniey iest ziednego sczegulnego Metallu, to iest z sczerey Miedzi szelągi robic, jako one z srebra y Miedzi ligare a grzywnę przywiesc na 1. Lot y 5. denarow pro bi prawdziwey.

Druga absurdum iest zeby polsky stempel od Cudzych nie mogł bydz tak ze kunstownie imitowany. Męncarze w Polsce bez watpienia nie iednego tylko do wygotowaniá stemplow zaziwaja Człowieka, nie iest im tesz tayno, ze to artificium tak niemiecki y. Sląski, jako Polski y Wołoski umie Pacholek Złot niczy.

Na ostatek podaie Informator Sposob szwiedzkie szelagi wmnieysza wystawic cenę, tak do impediowania dalszey Invecty, jako y Rzeptey pozytek uczynienia. A ten concept na szczegulny fortel Mencarzow w Koronie ogladasię. Bo gdyby szwedzkie szelagi do mnicy szey, ceny jako polskie miały ibydz reducowane, pewnie by Męcars zradoscia one wszystkie za swoje Miedzane nabył szelagi, y wiedział by potim sposob jako srebro od Miedzi separowac y juszby nie ochybnie unius anni spatio, zaden zadnego w koronie więcey nie znaliast szelaga szwedzkiego

Præsupponujac ze Szwedzkie szelagi ad medietatem teraznieyszego valoru były przywiedzone, Tedy by mogli Mencarze za sto fl. polskich szelagow, nabydz 200. fl. szwedzkich szelagow, w ktorich absconditum iest 4. Grzywien 1. lot 10. den. fein silbru czyni po 24. fl. grzywna fl. 98. 13. g. $2\frac{1}{4}$. den. Miedzi iest wnych za 10. fl. 18. g. 13. $\frac{4}{8}$. den. Wynosi wszystko pospołu plus 109. fl. takowe 109. fl. moga nabydz 1c: fl. ktore w polskich szelagow Miedzi iest. A to ostatne lucrum dalekoby przec hodziło pierwsze. Ieze-

Iezeliſc tedy taki fortel ze Szwedzkich moze bydz cz[illegible] ßelagow, jako wiele więcey pozytku privati commodi ludzie będą mogli ſobie przyczynic kiedi Talary, dobre orty y inße ßrebrem ligatæ ſortes, za nowe ßelagi odmienia choc by ſto naſto dali, poſtaremu nie wypowiedziany wielki jeſt pozytek, a tandem tego (jezeli huic malo nie wczas zabiezy ſię) ten będzić effect, ze wßyſtkie ſrebrne, albo ze ſrebrem zlaczone pieniadze, z korony zgina y ten Polski ſwiat w Miedziani ſwiat obrocic ſię muſi.

Informator concluduie ſwoy Discurs cum Epiphonemate, ze tandē uznawac będa w koronie, co za pozytek te teraznieyße ßelagi Roſpolitey uczyniely ze Co ſię tknie pozytek Roſpolitey ten dalieko nie moze bydz co æquowani zyskowy ktorego Męncarze, pro ſe, adnoßa, mniey ſtoi za ßkodę, ktora wßyſtko publice & privatim do oſtatniey przywiedzie ruiney.

Skzodę privatorum ſnadnie ex ſupra recenſitis domysliac ſię mozem jednakze przes ten proſti przyklad in ſuperfluum ad oculum pokaze ſię.

Obywatel Koronny moze mieć circiter 100 ℔ ſtarych kotłow ktoremu się więcie nie podobaia, zaczym przedaie one Mencarzom funt za 15 gr. czyni 50 fl. ktore Męncarze onemu polskiemi nowemi płaca ßeliagami, te revera więcey w ſobie nie maja jako 14 ℔. miedzi. Iezeliſę tedy Obywatel, u kotlarza nowy kocieł, wedlug ſwoiey chce dac zrobic fantaziey, tedy za ſto funtow ſtarych kotlow doſtanie 14 ℔. nowych, y jeßcze do tego od kazdego ℔ roboty 5. gr. płacic musi.

Tak tußę ze się oczywiscie & ſufficienter pokazało jako tey złey Monecie, de neceſſitate & quantotius zabiezec potrzeba, więc jako y jakim kſtałtem to ſię ſtac ma & quibus modis dobra moneta, varia ſorte, z nowu powßechnie ma bydz introducowana otim kazdemu wiernie-ßczeremu ſynowy koronnemu, ktory ad Conſilia Reipub. nalezy, tempeſtivè & accurate myſlic, y co by ſię zdalo e re & commodo Reipub. in commune conſulere onemu ſummopere incumbit.